

International Journal of Languages' Education and Teaching

ISSN: 2198 - 4999, GERMANY

December 2015, Volume 3, Issue 3, p. 253-267

DEVELOPMENTS IN WEB-BASED DISTANCE LANGUAGE LEARNING AND TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

WEB TABANLI UZAKTAN DİL ÖĞRETİMİNDEKİ GELİŞMELER VE YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

Hülya PİLANCI¹

ABSTRACT

Around the world, it has been anticipated that population movements among countries due to reasons related to profession, education, vocation and immigration, and as a result of this the need for learning languages, will gradually increase. International foundations support language-learning facilities, and alternative language teaching methods are considered as priority. The advances in informatics are the most important advances of the previous and 21st century. The development in education and technology has promoted use of technology in instruction. The web based distance language teaching programs have been increasing due to the increasing importance and use of open and distance education around the world, due to the fact that it can provide various and rich learning environments, use many tools together for language teaching, gather students from different geographical areas, and thanks to its various advantages such as flexible time. Nowadays, learning a foreign language becomes necessary; the importance of teaching Turkish to the foreigners is getting more and more. In this work, we present a qualitative study on online learning of the Turkish language using the screening model. The scope of this work is the effect of distance learning based on open learning tools on Turkish edux as a second language. In particular, we focus on language education and technology, computer-aided language education, development and application of web based distance learning software and online learning of Turkish language. We apply document analysis as a qualitative research method for collecting data.

Key Words: Teaching language, Language and technologie, Computer assisted language learning, Teaching Turkish as a foreign language.

¹ Doç. Dr. Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, hpilanci@anadolu.edu.tr

ÖZET

Dünya üzerinde iş, eğitim, turizm, göç gibi nedenlerle ülkeler arasındaki insan hareketliliğinin ve buna bağlı olarak da dil öğrenme ihtiyacının giderek artacağı beklenmektedir. Uluslararası kuruluşlar dil öğrenme faaliyetlerini desteklemekte; alternatif dil öğretim yöntemleri öncelikli bir alan olarak dile getirilmektedir. Bilişim alanındaki gelişmeler, geride bıraktığımız yüzyılın ve 21. yüzyılın en önemli gelişmeleridir. Teknolojideki gelişmeler eğitimin her alanında teknolojilerin daha çok kullanılmasını ve hızla yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Dünyada açık ve uzaktan eğitimin artan önemi ve kullanımı, çok çeşitli ve zengin öğrenme ortamları sağlaması, dil öğretimi için çok sayıda aracın birlikte işe koşulabilmesi, coğrafya engelini ortadan kaldırarak farklı coğrafyalardan öğrencileri bir araya getirebilmesi, esnek zaman gibi çeşitli avantajları sayesinde uzaktan web tabanlı yabancı dil öğretim programları da giderek artmaktadır. Yabancı dil öğrenmenin bir gereklilik hâlini aldığı günümüzde yabancılara Türkçe öğretiminin önemi de giderek artmaktadır. Web tabanlı uzaktan Türkçe öğretimini ele aldığımız bu çalışma, nitel bir araştırmadır ve tarama modeline göre hazırlanmıştır. Çalışmanın konusu, açık ve uzaktan öğrenme sistemlerini temel alan web tabanlı uzaktan dil öğretiminin, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine etkileri ile sınırlandırılmıştır. Sırasıyla dil öğretimi ve teknoloji, bilgisayar destekli dil öğretimi, web tabanlı uzaktan dil öğretimi programlarının hazırlanması ve uygulanması ve web tabanlı uzaktan Türkçe öğretimi konuları incelenecektir. Çalışmanın verilerinin toplanmasında nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dil öğretimi, Dil ve teknoloji, Bilgisayar destekli dil öğretimi, Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi.

1. GİRİŞ

Uzun bir geçmişe sahip olduğu bilinen dil öğretimi alanı, sırasıyla geleneksel dilbilgisi, sözbilim (retorik) ve eğitimbilimin gölgesinde gelişmiştir. Eğitimcilerin, özellikle 19. yüzyıldan başlamak üzere, dil öğretiminde en etkin yolu bulabilmek için arayışlar içinde olduğu bilinmektedir. 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Ruhbilim ve Dilbilim alanında ortaya çıkan gelişmeler, dil öğretimi alanında da köklü değişikliklere neden olmuştur (Kartal, 2005: 383). Böylelikle 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra dil öğretimi daha bilimsel çerçevede ele alınmaya başlamış ve geleneksel yöntemlerin dışında yeni yöntemler ve yeni hedefler ortaya çıkmıştır (Gömleksiz, 1999: 253). İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, siyasal, ekonomik ve kültürel nedenlerle İngilizcenin birçok ülkede anadilden sonra ikinci dil olarak en yaygın öğretilen dil durumuna gelmesiyle, bu dilin en kolay ve çabuk öğrenilmesini sağlayacak yöntemler üzerinde daha yoğun çalışılmaya, yeni yöntemler geliştirilmeye başlamıştır. Son yıllarda dil öğretimine farklı yaklaşımlar getiren bir neden de Avrupa'nın değişen eğitim gerçekleri olmuştur. Avrupa ülkelerinin birbiriyle olan ilişkilerinin artması sonucunda Avrupa Konseyi, temel dilleri öğretme ihtiyacı duyarak bu konudaki konferanslara ve yayınlara önemli bir destek vermeye başlamıştır. Bu çalışmalarda, alternatif dil öğretim yöntemleri öncelikli bir alan olarak dile getirilmeye başlamıştır.

19. yüzyıldan bu yana çeşitli yaklaşımlar ve bu yaklaşımlara bağlı olarak yaklaşık otuz çeşit dil öğretim yönteminin geliştirildiği ve kullanıldığı görülmektedir. Bu yöntemler, küçük değişikliklerle her dilin öğretimine uygulanabilir olduğu için de "Yabancı Dil Öğretimi" dil çalışmalarında başlı başına bir alan olarak ortaya çıkmıştır.

Bu güne kadar en yaygın olarak kullanılan dil öğretim yöntemlerinin başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz:

Dilbilgisi-Tercüme Yöntemi (1890-)
Durumsal Dil Öğretimi (1920-)
Okuma Yöntemi (1940-)
Bilinçli-Karşılaştırmalı Yöntem (1930-)
İşitsel-Dilsel Yöntem (1940-)
Telkin Yöntemi (1960-)
Bilinçli-Pratik Yöntem (1960-)
Topluluk ile Dil Öğretimi (1960-)
Sessiz Yol Öğretimi (1960-)
Bilişsel Yaklaşım (1960-)
Toplu Fiziksel Tepki Yöntemi (1960-)
Doğrudan Öğretim Yöntemi (1970-)
Doğal Yöntem (1970-)
İletişimsel Yöntem (1970-)
Çoklu Zekâ Temelli Yöntem (1980-)
İçerik Temelli Yöntem (1980-)
İş-Görev Merkezli Yöntem (1980-)
Enteraktif-Entegre Yöntem (1980-)
Teatral Yöntem (1990-)

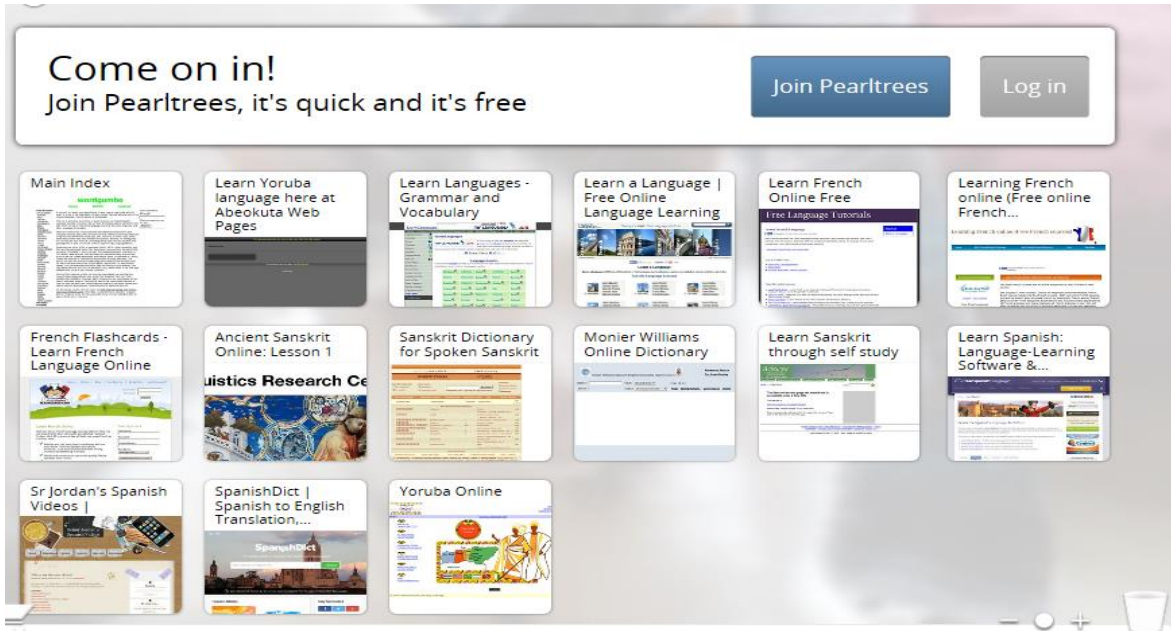
2. YÖNTEM

Dil öğretim yöntemlerine ilişkin yukarıda sözü edilen çalışmaların teknolojiyle bütünleşmesiyle ortaya çıkan web tabanlı uzaktan dil öğretimi alanındaki gelişmelerin ışığında, yabancı dil olarak Türkçe öğretimini ele aldığımız bu çalışma, nitel bir araştırmadır ve tarama modeline göre hazırlanmıştır. Çalışmanın konusu, açık ve uzaktan öğrenme sistemlerinden biri olan web tabanlı uzaktan dil öğretimi ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine etkileri ile sınırlandırılmıştır. Sırasıyla dil öğretimi ve teknoloji, bilgisayar destekli dil öğretimi, web tabanlı uzaktan dil öğretimi programlarının hazırlanması ve uygulanması ve web tabanlı uzaktan Türkçe öğretimi konuları incelenecektir. Çalışmanın verilerinin toplanmasında doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

3. DİL ÖĞRETİMİ VE TEKNOLOJİ

1950'lerden itibaren dil öğretim yöntemleri, hızla gelişip yaygınlaşan ses ve görüntü teknolojileriyle bütünleşmeye başlamıştır. Çünkü öğrenilen dile ait ses ve görüntü üretmek ve bunları ders materyali olarak sınıfta kullanmak öğrenimi kolaylaştırmaktadır. Ayrıca hedef dilin düşünce biçiminin, mantığının, o dilin konuşulduğu farklı toplumsal ve yaşamsal pratiklerin bilinmesi önemlidir (Han, 2007: 297) ve bir yabancı dili öğrenmek ancak o dili konuşanların davranış ve yaşam biçimlerinin, kısaca kültürlerinin keşfedilmesiyle mümkün

olabilmektedir (Coste, 1996: 41). Yabancı dil öğretiminde edinimin anlamlı olabilmesi ve yerleşmesi için hedef dildeki kültürel kodların da çözümlenmesi gerekmektedir (Tochon vd., 2011: 4). Bu açıdan da teknoloji, öğrenilen dile ait ses ve görüntülerle öğrenme sürecine önemli katkılar sağlamaktadır. Yeni öğrenilen bir dilde uygun söz araçları üzerinde düşünmek, kural bilgisinden daha yararlı olmaktadır. Teknoloji ile bütünleşmesiyle birlikte dil öğretimi alanı daha geniş kitlelere açılmış ve kârlı bir hâl almaya başlamıştır (Şekil, 1). Bu durum, günümüze dek uzanıp kök salacak bir endüstrinin doğmasına da yol açmıştır (Kartal, age: 82).

Şekil 1. Web tabanlı uzaktan dil öğretim programları

Basılı materyallerin kullanımı ile başlayan yabancı dil öğretiminde, gelişen teknolojiye bağlı olarak; disketler, video-kasetler, CDROM'lar, radyo, televizyon, bilgisayar, internet ortamı, mobil teknolojiler ve son olarak da sanal dünyadaki uygulamalar ve uzaktan eğitim de yer almaya başlamıştır.

2000'li yıllarda dil öğretimi teknolojiyle böylesine uyumlu gelişirken daha önceki süreç için aynı şeyleri söylemek mümkün değildir. Örneğin, 1980 yılında Olsen tarafından yapılan bir çalışmada, 1810 üniversitenin dört yıllık dil bölümlerine teknolojinin etkililiği ve yabancı dil öğretiminde bilgisayar kullanımına ilişkin olarak yöneltilen anket sorularından birine verilen cevaplar şöyle olmuştur (Bush-Terry, 1997, akt. Yayla, 2014: 56):

Benim tavsiyem uzak durulsun. Bilgisayar ancak bilgisayar dilini öğretebilir, yaşayan bir dili öğretemez.

Yine aynı ankette, bilgisayar tabanlı öğretimle yabancı dil kurumlarının tanışıp tanışamayacağı üzerine yöneltilen sorulara şu cevaplar verilmiştir:

Umarım olmaz!

Unut gitsin!

Zaman, enerji ve para kaybı olur; bu nedenle kütüphanedeki kitaplar satın alınmalıdır.

Bu yapılmaz! Çok aptalca bir fikir. Dil yaşayan bir canlıdır. Sizin böyle aptalca bir şeyi düşünmeniz bile vahim.

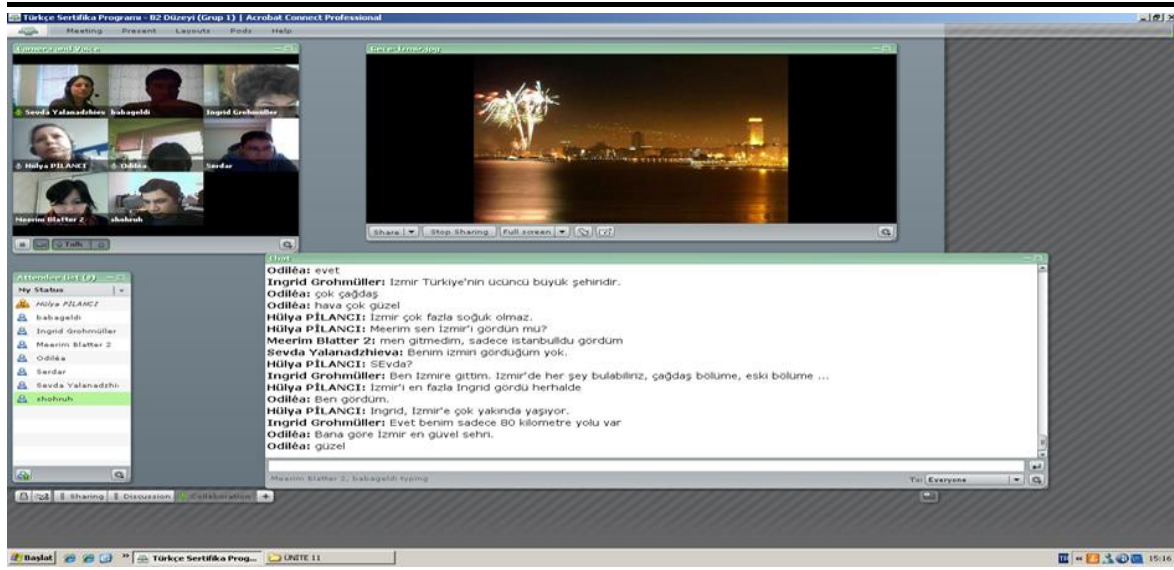
Ancak çok geçmeden çoklu ortam teknolojilerinin ve özellikle İnternetin, kullanılmaya başlaması, genel olarak eğitimde önemli yararlar sağlamıştır. Eğitimciler, okul ile ev arasındaki iletişimin önemli olduğunun farkına varmış ve bunu en üst düzeye çıkarabilmek için teknolojiden yararlanmaya başlamışlardır. Bir başka ifadeyle öğretmenler, öğrenen başarısını yükseltmek amacıyla okul ile ev arasında devam eden iletişimi güçlendirmeye çalışmıştır. Dil öğretim alanı, sosyal bilimlerdeki diğer bilim dallarına oranla bilimsel yeniliklere ve teknolojik buluşlara daha çok gereksinim duymaktadır (Kartal, age: 82). Bu nedenle, bu gelişmeler dil öğretim alanını doğrudan etkilemiştir. Ayrıca, yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntem ve yaklaşımların tarihsel gelişimi ele alındığında da neredeyse tamamının, teknolojik buluş ve bilimsel gelişmelere bağlı olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Çünkü doğru yerde ve doğru zamanda kullanıldığı sürece tüm görsel ve işitsel materyallerin, dil öğretimi üzerinde büyük bir etkisi vardır.

4. BİLGİSAYAR DESTEKLİ DİL ÖĞRENİMİ (BDDÖ)

Önce “Bilgisayar Destekli Eğitim”in alt birimi olarak gelişen Bilgisayar Destekli Dil Öğrenimi (Computer Assisted Language Learning) kısa adıyla BDDÖ (CALL), öğrenci merkezli uygulamalarıyla 1980’lerin başından bu yana hızla gelişmiştir. BDDÖ terimi genel olarak, bir yabancı dilin öğrenimi ve öğretiminde kullanılan bilgi ve iletişim teknolojilerine ilişkin yaklaşımları ve uygulamaları barındırmaktadır. BDDÖ, dil öğretiminde geleneksel “tekrar ve pratik” programlarıyla başlamış, günümüzde ise sanal öğrenme ortamları ve web tabanlı uzaktan öğrenmeye kadar uzanmıştır.

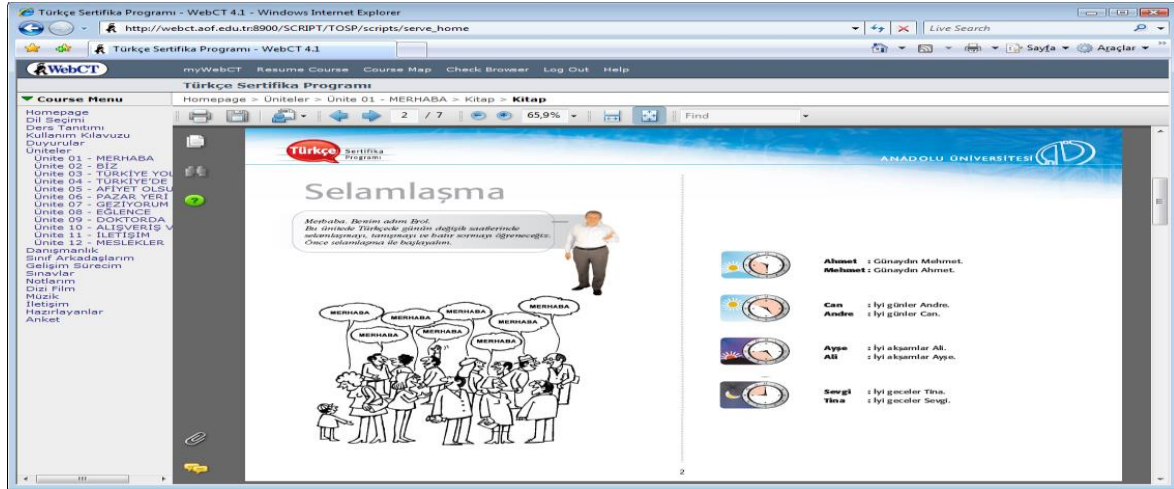
Web tabanlı uzaktan dil öğretim programları öğrencinin kendi kendine çalışmasına olanak sağlayan, öğrenci merkezli materyalleri içerir. Bilgisayarlarda eşzamanlı ya da eşzamansız teknolojilerle kullanılabilen bu materyaller, interaktif öğrenme ve bireysel öğrenme olmak üzere iki önemli özellik taşımaktadır. Aynı program üzerinde eşzamanlı ve eşzamansız teknolojileri birlikte kullanmak da mümkündür.

Eşzamanlı teknolojiler, öğretene ve öğrenenlerin bilgisayarlar aracılığıyla aynı ortamda bulunmasıyla gerçekleşen öğrenmenin söz konusu olduğu uygulamalardır. Sanal sınıflar, öğrenenlere yüz yüze ve gerçek iletişim hissini vermektedir. Eş zamanlı ortamlarda öğretene ile öğrenciler canlı bağlantılar yoluyla etkileşime girebilmekte, soru sorabilmekte, tartışmalara katılabilmektedir (Şekil 2).

Şekil 2. Eşzamanlı teknolojilerde sanal sınıf uygulaması (Anadolu Üniversitesi, TSP)

Eşzamansız teknolojiler ise öğretim sürecinde öğretmenlerin ve öğrenenlerin aynı zaman diliminde iletişim kurmak zorunda olmadıkları uygulamaların yer aldığı teknolojilerdir. ekitaplar, videolar, işitsel kayıtlar, mesajlar, çeşitli etkinlikler dil öğretimi amaçlı kullanılmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3. Eşzamansız teknolojilerde e-kitap (Anadolu Üniversitesi, TSP)

Bir dili tüm düzeyleri ile öğretmek amacıyla hazırlanmış programlar olduğu gibi sınıfta öğrenileni pekiştirmek ya da ek destek isteyen öğrenciler için hazırlanmış programlar da hazırlanmaktadır. Web tabanlı uzaktan dil öğretim programları ve yüz yüze öğrenmenin birlikte kullanıldığı "entegre öğrenme" adı verilen dil öğretim programları da tasarlanmaktadır.

Web tabanlı uzaktan dil öğretim programları hem öğrenenlere hem de öğretmenlere dil öğrenim sürecini kısaltmakta ve kolaylaştırmakta; öğrencilere daha fazla esneklik sağlamakta ve onları yeni dilde daha fazla öğrenme olayına katmaktadır. Öğrenciler artık sadece sınıfta

oturmaz, sadece dersi dinlemez, not almaz ve desten sonra pratik yapmalarına gerek kalmaz. Pasif bir şekilde öğrenmek yerine, kendi öğrenmelerini daha fazla sahiplenirler. Dil öğretimi açısından çok zengin olan bilgisayar programlarına ek olarak, yazım denetimi, çevrimiçi sözlük ve çevrimiçi çevirme programı gibi yaygın kullanılan bilgisayar araçları da öğrencilere, hedef dili kendi kendilerine analiz edebilecekleri olanaklar sağlamaktadır. Böylece, bilgisayar programları, internet ve çevrimiçi kaynaklar sayesinde, öğrenciler, daha aktif ve kendi gelişimlerini kendileri tayin edebilir hâle gelmektedir. Bu şekilde dil öğrenme geleneksel yaklaşımlara göre daha kuvvetli avantajlar sağlamaktadır.

4.1. Bilgisayar Destekli Dil Öğretimi Tipolojisi ve Aşamalar

Bilgisayar destekli dil öğreniminin tarihi, çeşitli araştırmacılar tarafından pedagojik yönelimlerin gelişimiyle, ikinci/yabancı dil öğrenme kuramlarıyla ve eğitim teknolojilerindeki ilerlemelerle bağlantılı olarak belli aşamalar içinde gruplandırılmıştır (Kourtis-Kazoullis, 2013: 236). Warschauer ve Healey (1998) BDDÖ'yi tarihsel açıdan ele almıştır:

Davranışsalıcı BDDÖ: 1950'lerde tasarlanmış, 1960 ve 1970'lerde uygulanmıştır. Bu yaklaşımda bilgisayar bir öğretmen olarak görülmekte ve dersler alıştırmalara ve tekrarlara dayanmaktadır. Öğrenciye tekrar ve pratik yaptıran tasarımlar kullanılmaktadır. Öğrenciye bir uyaran verilir ve cevaplama beklenir. Yardım ekranı, sorun çözme aktiviteleri, öğrenci hatalarını gösterme gibi araçların bulunduğu daha karmaşık yazılımlar da kullanılmıştır.

İletişimsel BDDÖ: 1970-1980'lerde uygulamıştır. Bilgisayarları çok daha ulaşılabilir kılan PC'lerle aynı döneme denk gelmektedir. İletişimsel yaklaşım temeline dayanır. Dilin analizinden çok dili öğreten, dilbilgisini dolaylı yollardan kazandıran programlar tasarlanmıştır. Zaman kontrollü okuma, metni tekrar oluşturma, dil oyunları gibi tasarımlarla beceri pratiği yapma esas alınmıştır. Dil öğretimi için tasarlanmamış olan bilgisayar oyunları, dil öğretimi için kullanılmıştır.

Bütünleştirici (Entegre) BDDÖ: 1990'larda başlar. Metin grafik, ses ve animasyon içeren multimedya teknolojilerinin ve bilgisayarla iletişimin geliştiği dönemdir. Multimedia ve İnternet kullanılmaktadır. Farklı temalardaki projeler ve ödevlerle dil becerileri birleştirilmektedir. Dil öğretimini tamamen sınıf ötesine taşımaktadır. Warschauer'ın daha sonraki çalışmasında (2000), Davranışsalıcı BDDÖ'nün Yapısalıcı BDDÖ olarak değiştirildiği ve tarihlerin tekrar gözden geçirildiği görülmektedir:

Yapısalıcı BDDÖ: 1970'lerden 1980'lere kadar uygulanmıştır.

İletişimsel BDDÖ: 1980'lerden 1990'lara kadar uygulanmıştır.

Bütünleştirici (Entegre) BDDÖ: 2000-

Warschauer ve Healey'in çalışmalarından yola çıkan Bax (2003) ise şu aşamaları önermektedir:

Sınırlandırılmış BDDÖ: İlk örnekler görülmeye başlamıştır. 1960'lardan 1980'lere kadar uygulanmıştır. Davranışsalci teoriden yararlanılmıştır.

Açık BDDÖ: 1980'lerden 2003'e kadar uygulanmıştır. Yazılım tarzları ve öğretmenin rolü gibi özellikleri bakımından netlik kazanmıştır. Simülasyonlar ve oyunlar kullanılmaya başlamıştır.

Bütünleştirici (Entegre) BDDÖ: Tüm bilgisayar araçlarının, multimedya teknolojilerinin dil öğretim çalışmalarında kullanılmasının normalleşmesi beklenmektedir. Diğer bir deyişle, tam bir entegre için BDDÖ'nün dil öğretiminde "bir kalem kullanmak kadar normal" görülmesi aşamasına ulaşması beklenmektedir. Bu nedenle Bütünleştirici BDDÖ henüz başarılmaya çalışılmaktadır.

1980'li ve 90'lı yıllarda Davies-Higgins (1985), Jones-Fortescue (1987), Hardisty-Windeat (1989) ve Levy (1997) tarafından; Boşluk Doldurma ve Close Programları, Çoktan Seçmeli Programlar, Formatsız Programlar, Macera ve Simülasyonlar, Aksiyon Labirentleri, Cümle Tekrar düzenleme Programları, Keşif Programları gibi farklı türde çok sayıda BDDÖ programı tanımlanmıştır. (https://en.wikipedia.org/wiki/Computer-assisted_language_learning). Ancak 1990'larla birlikte BDDÖ; bloklar, wikiler, sosyal paylaşım siteleri, podcastingler, web 2.0 uygulamaları, sanal dünyalar, interaktif beyaz tahtalar gibi uygulamalarda kullanılmaya başlamıştır; bu çeşitlilik içinde BDDÖ'yi kategorize etmek giderek zorlaşmaktadır.

Warschauer ve Healey, birlikte yazdıkları makalede (1998), özellikle medya uyumuna dayanan Akıllı Bilgisayar Destekli Dil Öğretimi sistemini ele almaktadır. O dönemden itibaren, BDDÖ'de önemli gelişmeler olmuştur. Bugün yazılımlar oluşturulan, öğrenme yerine etkileşime önem verilen BDDÖ; sosyal ağ araçlarının, tüm mobil iletişim araçlarının kullanımlarını da içeren bir alan olmuştur. Günümüzde İletişimsel BDDÖ dönemine geri dönüldüğü söylenebilir; ancak metin okuma ve yazmayı birleştiren eşzamanlı iletişime, diğer insanlarla video konferans yoluyla kurulan etkileşime ve karşılıklı konuşmaya çok daha fazla önem verildiği görülmektedir. Bilgisayar aracılığı ile iletişim, insancıl bir öğrenme yaklaşımına dayanmaktadır ve öğrenmenin merkezine insanı ve insanlar arası etkileşimi koymaktadır (Pennington ve Stevens, 1992, akt. Çeltek, 2014: 454). Web 2.0 çağı dil öğrenme ortamlarının nasıl tasarlandığı konusunda her zamankinden daha büyük bir değişimi ifade etmektedir. Öğrenme, kişilerarası etkileşime odaklanmaktadır ve öğreniciye daha aktif bir rol veren sosyal ağlar ve öğrenme grupları yaygındır (Çeltek, age: 454). Son yıllarda hazırlanan dil öğretim programlarının artık sınıfın tamamen dışına çıktığı ve web tabanlı uzaktan dil öğretim programlarının yaygınlaştığı görülmektedir.

Diğer yandan da teknolojiye bağlı bir alan olması dolayısıyla teknolojik gelişmelerin dil öğretimine etkisi ve teknoloji destekli dil öğretim programlarının öğrenmeye etkililiği tartışmaları devam etmektedir. Son yıllarda "Bilgisayar destekli dil öğrenimi" kavramının yanında "mobil destekli dil öğrenimi" (mobile assisted language learning-MALL) kavramı da kullanılmaya başlamıştır. Dahası, bu iki kavramın da eskidiği ileri sürülmektedir. Bu görüşlere göre bilgisayar destekli dil öğrenme, bilgisayarla sınırlıdır ve bilinçli öğrenmeyi ifade etmektedir. Mobil destekli dil öğrenme; cep telefonları, akıllı telefonlar, avuç içi

bilgisayarlar, tabletler, diz üstü bilgisayarlar gibi taşınabilir elektronik araçları kapsamakla birlikte temeldeki öğrenme, yine bilinçli öğrenmedir. Oysa çağdaş toplumlarda bireyler mobil cihazları dili edinmek için değil kullanmak için tercih etmektedir. Hedef dildeki uygulamaları kullananlar, dili artık doğrudan kullanma biçimine dönüştürmektedir. Bu nedenle “mobil destekli dil kullanımı”nın daha doğru bir ifade olduğu ileri sürülmektedir (Jarvis ve Krashen, 2014: 5). Alan literatüründe “bilgisayar destekli dil öğretimi” yerine “bilgisayar destekli dil öğrenimi” ifadesinin daha yaygın bir kullanımı olduğu da görülmektedir.

5. WEB TABANLI UZAKTAN DİL ÖĞRETİM PROGRAMLARININ HAZIRLANMASI VE UYGULANMASI

Web tabanlı uzaktan dil öğretim programı tasarlamak, hazırlamak ve uygulamak son derece zor bir iştir. Böyle bir programın tasarımı, basit araçlar kullanarak bir dizi seçmeli ve boşluk doldurma alıştırmaları hazırlamak anlamına gelmemektedir; gerçek anlamda bir web tabanlı uzaktan dil öğretim programı bundan çok daha fazlasını içermektedir. Web tabanlı uzaktan dil öğretimi, dil öğretimi alanında çalışan eğitimciler ile teknoloji alanında çalışan uzmanları bir araya getiren disiplinler arası bir çalışmadır. Bu alanda yapılan çalışmalarda, dil teknolojisi uzmanları, yeni teknolojileri incelemekte, bu teknolojilerin dil öğretiminde kullanım potansiyelini değerlendirmekte ve bulgularını dil öğretim teknolojileri tasarımları için eğitimcilerle paylaşmaktadır. Bilgisayar teknolojisini etkili bir biçimde dil öğretimine uyarlayacak olan ekibin; teknoloji bilgisine, yabancı dil pedagojisine, dil öğretme deneyimine ve bunları bilgisayar okuryazarlığı ile birleştirme bilgisine sahip olması gerekmektedir. Yalnızca yabancı dil öğretme yöntemlerini bilen bir ekip değil; aynı zamanda teknik bilgiye ve kullanılan teknolojinin bütün avantajlarını yaratıcı yollarla birleştirme kapasitesine sahip bir takımının oluşturulması gerekmektedir. Bir web tabanlı uzaktan dil öğretimi ekibinde bulunması gereken elemanlar şöyle sıralanabilir:

- . **Eğitim tasarımcı:** Öğretilecek dile, yaşa ve amaca göre uygun olacak programı tasarlamak, öğretimde kullanılacak araçları belirlemekle görevli olan medya teknolojisi konusunda deneyimli eğitim tasarımcıdır.
- . **Konu uzmanı:** İçerik sağlayıcılar olarak da tanımlanabilir. Programa içerik sağlamak, temel alınacak dil yaklaşım ve yöntemlerini belirlemekle görevli dil öğretmenleridir.
- . **Programcı:** Seçilen programlama dili ve program araçları konusunda uzman olan, konu uzmanlarının sağladığı içeriği uygulayacak olan teknik uzmanlardır.
- . **Grafik Tasarımcı:** Resimleri ve ikonları yapan; font, renk ve ekran düzeni gibi konularda fikir veren teknik uzmanlardır.
- . **Fotoğrafçı:** Programda kullanılacak fotoğrafları çeken ve programa uygun bir biçimde hazırlayan profesyonel fotoğrafçılardır.
- . **Video Uzmanı:** Programda kullanılacak olan videoları çeken ve sesleri hazırlayan yönetmen, kameran, ses ve ışık görevlileridir.
- . **Öğretici:** Sanal sınıf uygulaması bulunan eşzamanlı uzaktan dil öğretim programlarında dersi anlatan, öğrenci ile yüz yüze iletişim kuran, soruları cevaplayan dil uzmanlarıdır.

Sanal sınıf uygulamaları olan web tabanlı uzaktan dil öğretim programlarında, öğreticilik yeni bir meslek olarak ortaya çıkmıştır ve önemli bir görev üstlenmektedir. Bilgisayarlar, insan ile teknolojinin birleşmesi ile kullanışlı hâle gelmektedir. Görev alan öğretmenler, yetiştirecekleri bireyleri teknoloji kullanarak hazırlayacaktır; bu nedenle öncelikle kendileri, bilgi toplumunun teknoloji destekli kültürünü benimsemelidir. Öğretmenlerin de geleneksel rollerini bırakıp yeni bir anlayış kazanmaları gerekmektedir. Öğreticiler, bilgisayarların bilgiye ulaştırma işlevini dil öğretiminde kullanabilmeli, rehber rolünü üstlenebilmelidir. Öğreticilere, dil öğretme işini teknik bir ortama adapte etme görevi de verilmektedir. Ancak öğretmenin, öğretim etkinliklerini gerçekleştirirken teknolojiden yeterince yararlanabilecek bilgiye sahip olacak şekilde yetişmiş olması, öğretimin kalitesi açısından önemli rol oynamaktadır. Öğreticinin bilgisayar kullanımı konusunda deneyimli olması, bilgisayar donanımından, yazılımdan ya da tasarımdan kaynaklanan problemleri, ayırt edebilecek bilgiye sahip olması gerekmektedir. Bu nedenle, bilgisayar destekli dil öğretiminde görev alacak öğretmenlerin, özel eğitim programlarıyla yetiştirilmesi gerekmektedir.

Program sürecinde kullanılacak olan dil öğretim yaklaşım ve yöntemlerinin de belirlenmesi gerekmektedir. Etkileşim Teorisi, Sosyokültürel Teori, Krashen'in Mnitör Hipotezi, Patten'in Mesaj Alım Modeli gibi ikinci dil teorileri ve modellerinden gelen dil pedagoji ve metodoloji prensipleri web tabanlı uzaktan dil öğretim programlarına temel teşkil edebilir. Bilgisayarlar aracılığıyla sosyal etkileşimi sağlamak, hem sözlü hem de yazılı dilde üretim yapabilmek; bir dile ait sözleri farklı biçimlerde ifade etmek, tekrar talebinde bulunmak, konuşmanın ya da yazmanın doğruluğunu kontrol etmek, anlamayı kontrol etmek ancak bu teori ve modellerin temel alındığı bir tasarım aracılığı ile mümkün olabilmektedir. Bu nedenle, web tabanlı uzaktan dil öğretim programı materyallerinin tasarımında, dil edinimi teorilerini, yabancı dil öğretimi yaklaşım ve yöntemlerini bilmek önem taşımaktadır.

Ayrıca en son çıkan dil öğretim teknolojisine sahip olmak da yeterli değildir. İyi bir donanımın ve yazılımın var olması öğrenciyi bağımsız bir şekilde, otomatik olarak öğrenmeye sevk etmeyecektir. Uygulama sürecinde de öğrencileri takip etmek, programı iyileştirme çalışmaları yapmak, materyal geliştirmeye devam etmek, ekibin eğitimini sürdürmek de gerekli olmaktadır.

6. WEB TABANLI UZAKTAN TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

Dünya çapında yapılan çalışmalara bakıldığında dil öğretimi de diğer bilim dalları gibi bir taraftan içinde bulunduğu dönemin kendine özgü koşullarına ve gereksinimlerine, öte yandan bilimsel yenilikler ve gelişen teknolojinin etkilerine göre yenilenmektedir. Yukarıda ele alınan aşamalara göre, Bütünleştirici BDDÖ dönemi başlamıştır. Dil öğretiminde metin grafik, ses ve animasyon içeren multimedya teknolojileri kullanılmaktadır. BDDÖ'nün dil öğretiminde normalleşmesi beklenmektedir. "Mobil destekli dil kullanımı" kavramı tartışılmaktadır. Kısacası dönüşüm hızla devam etmektedir.

Alandaki bu gelişmelere karşılık, Türkçenin bir yabancı dil olarak öğretimi 2000'li yılların başına kadar yabancı dil öğretimi alanının dışında kalmış, üzerinde çok az çalışma yapılmıştır. Tüm dünyada görülen ekonomik, kültürel ve siyasi hareketlilik 2000'li yıllarla birlikte Türkiye'yi daha fazla etkilemeye başlamış, özellikle AB programları ile gelen öğrenciler, Türkçe öğrenme talebini de artırmıştır. Hazırlıksız yakalanan bu durum karşısında hızla Türkçe öğretim merkezleri açılmış, öğretim malzemeleri hazırlanmaya başlamıştır. Hazırlanan malzemelerin çoğunun sınıf içi eğitimde kullanılacak ders kitapları, çalışma kitapları ve sözlükler olduğu görülmektedir. Son yıllarda Türkçe öğrenmek isteyenlerin sayısındaki artışa bağlı olarak web tabanlı uygulamalar da dikkati çekmektedir.

Web tabanlı uzaktan Türkçe öğretiminin ilk örneği Anadolu Üniversitesinde tasarlanan, hazırlanan ve uygulanmakta olan "Türkçe Sertifika Programı" kısa adıyla TSP'dir. TSP için 2005 yılında hazırlıklara başlanmış ve ilk uygulamaları 2007 yılında yapılmıştır. TSP'de katılımcılara kayıt aşamasından başlayarak tüm ders ve sınav hizmetleri İnternet üzerinden verilmektedir. Öğrenciler, İnternet yolu ile dersleri izleyebilmekte; program için hazırlanmış kitaplara ulaşabilmekte; alıştırma, etkinlik ve görevlerle bilgilerini pekiştirebilmekte ve sanal sınıflarda danışmanlar eşliğinde kamera ve mikrofon kullanarak konuşma çalışmaları yapabilmektedir. Böylelikle Türkçe öğrenenlere dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirme imkânları sağlanmaktadır. Katılımcılar soruları ve karşılaştıkları sorunlar hakkında İngilizce, Almanca ve Fransızca olmak üzere üç farklı dilde telefon ve mail ile destek hizmeti alabilmektedir (<https://www.tsp.anadolu.edu.tr>), (Şekil 4).

Şekil 4. Anadolu Üniversitesi web tabanlı uzaktan Türkçe öğretimi programı (TSP)

Çeşitli ülkelerdeki üniversitelerin de Türkçe öğretimi amacıyla web tabanlı uygulamalar geliştirdikleri görülmektedir. Örneğin ABD Texas Üniversitesinde, 2013 yılında "Online Turkish" adı altında sanal sınıflarda dil öğretimi yapılan bir program geliştirilmiştir. Programda öğrenciler küçük gruplar hâlinde derslere katılmakta ve konuşma, okuma, yazma,

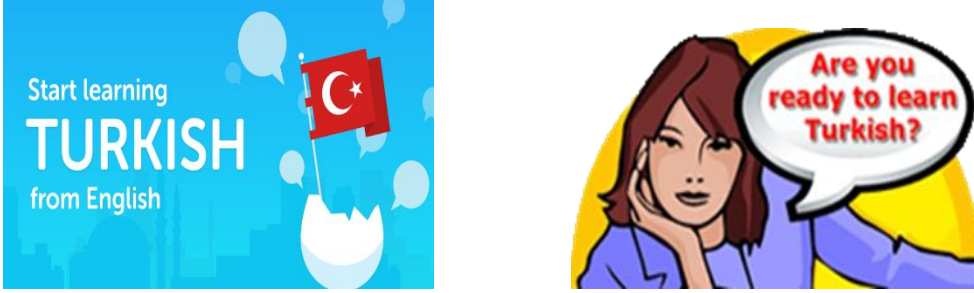
dinleme becerilerini geliştirebilmektedir. Anadili Türkçe olan bir öğretici tarafından yapılan uygulamada her bir düzey haftada üç gün olmak üzere, on haftada tamamlanmaktadır (<https://www.utexas.edu/cola/depts/mes/languages/turkish/online-turkish.php>), (Şekil 5).

Şekil 5. Texas Üniversitesi web tabanlı uzaktan Türkçe öğretim programı

Ayrıca, Türkçenin yabancı dil olarak öğreniminde ve öğretiminde kullanılabilir çeşitli materyaller sunan, Türkiye veya yurt dışı kaynaklı, çok sayıda internet sitesi olduğu gözlenmektedir (Şekil 6).

Şekil 6. Web tabanlı uzaktan Türkçe öğretim programları

Becel (2015: 1) mobil işletim sistemleri kullanım istatistiklerini dikkate alarak yaptığını belirttiği incelemede App Store ve Google Play’de toplam 94 uygulamaya erişmiştir. İnternet üzerindeki programların içinde Türkçeyi çok kısa sürelerde öğretebileceklerini ileri sürenler olduğu da dikkati çekmektedir (Şekil 7).

Şekil 7. Kısa süreli, web tabanlı uzaktan Türkçe öğretim programları

Ancak, alan araştırmalarında da belirtildiği üzere, çevrimiçi olarak derslerin gerçekleştirildiği, eğitmenler tarafından birebir geribildirimlerle öğrencilerin değerlendirildiği çok az program bulunmaktadır. Bu programların içinde Anadolu Üniversitesi Türkçe Sertifika Programı ve Ankara Üniversitesi Uzaktan Türkçe Öğrenim Merkezi (UTÖM) geniş kapsamlı, programlı ve sistemli bir şekilde yabancı dil olarak Türkçenin uzaktan öğretimi konusunda hizmet vermektedir (Çeltek, age: 463).

7. SONUÇ

Bir dilin öğretilmesindeki tüm hedefler bir yana bırakılsa bile dilin insanlar arasında iletişimi sağlamaya, kültürleri tanıtmaya ve hoşgörüyü katkısı yadsınamaz. Dil öğretiminde etkin yolu bulabilmek için eğitimciler ve dilbilimciler yıllardır çalışmaktadır. Gelişen teknoloji, özellikle bilgisayarlar, yaşamın her alanını etkilediği gibi dil öğretim alanını da derinden etkilemiş; öğrenmede ortam anlayışını tamamen değiştirmiştir.

Disiplinler arası bir çalışma olarak ortaya çıkan web tabanlı uzaktan dil öğretimi, giderek daha kârlı bir hâl almaya başlamış ve bir endüstrinin oluşmasına yol açmıştır. Uygulamalar yeni olsa da dil öğretimine olan etkisi ve etkililiği üzerinde tartışmalar devam etse de web tabanlı uygulamalar, dil öğretiminde ufuklar açan bir çalışma alanıdır. Özellikle İngilizcenin

öğretiminde kullanılmakla birlikte diğer dillerin öğretimi için de dünya çapında giderek yayılmaktadır. euroCALL, CALICO, PacCALL, AsiaCALL, JaltCALL, apaCALL, WorldCAL gibi çok sayıda, diller ya da bölgeler özelinde, meslek birlikleri oluşmuş; kongreler düzenlenmekte yayınlar yapılmaktadır. Gelişmiş teknolojilere sahip uluslar web tabanlı uzaktan dil öğretimini başarı ile uygulayabilmektedir. Bu tür programlarda sorun olarak internet bağlantı problemleri, maliyet problemleri, farklı disiplinlerden takımları oluşturma ve eş zamanlı çalıştırma problemleri ortaya çıkabilmektedir.

Günümüzde internet ve çağdaş eğitim teknolojilerine yatırım yapmayan ülkeler küresel pazarda yerlerini alamayacaktır (Koç, 2015: 44). Bilgisayar ve internet, dil öğretiminde duyduğunu anlama, okuduğunu anlama, sözlü anlatım, karşılıklı konuşma ve yazma olarak sıralanan beş yetiyi karşılayabilecek bir donanıma sahiptir. Web tabanlı uzak dil öğretimi teknolojileriyle İyi bir tasarım ve hazırlık süreçlerinden geçerek etkili bir yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yapmak mümkündür.

Dünyada açık ve uzaktan eğitimin artan önemi ve kullanımı, çok çeşitli ve zengin öğrenme ortamları sağlması, dil öğretimi için çok sayıda aracın birlikte işe koşulabilmesi, coğrafya engelini ortadan kaldırarak farklı coğrafyalardan öğrencileri bir araya getirebilmesi, esnek zaman gibi çeşitli avantajları sayesinde web tabanlı uzaktan Türkçe öğretim programlarının giderek arttığı görülmektedir. Ancak, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin yaygınlaşması için yeni ufuklar açabilecek, rekabet ortamı doğurarak en doğru ve gelişmiş programlara ulaşılmasını sağlayacak nitelikte; dil öğretimi yaklaşım ve yöntemlerini temel alan yeni web tabanlı uzaktan Türkçe öğretimi programlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Bax, S. (2003). CALL - past, present and future. *System*, 31 (1): 13-28.
- Becel, A. (2015). Yabancılar Türkçe öğretmek amacıyla geliştirilen mobil uygulamalara yönelik bir uygulama. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, ISSN:2198-4999, UDES 2015, s. 256-273, Manheim-Germany.
- Coste, D. (1996). Multimédia et curriculum multidimensionnel. In Y. Chevalier (Ed.), *Actes du colloque: Outils multimédia et stratégies d'apprentissage*, s. 41-50. Lille: cahiers de la Maison de la Recherche de l'Université Charles de Gaulle.
- Çeltek, A. (2014). Türkçenin yabancı dil olarak çevrimiçi öğretiminde bir izlenim tasarımı. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 9/3 Winter 2014, s. 451-465.
- Davies, G. ve Higgins, J. (1985). *Using computers in language learning: a teacher's guide*. London: CILT.
- Gömlüksiz, M.N. (1999). Yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemler ve yöntem sorunu. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 253-263.
- Han, T. (2007). Yabancı dil öğretiminde ana dilden kaynaklanan kimi hataların hedef dilin yazınsal/kültürel becerileri bağlamında irdelenmesi. *V. Ulusal Frankofoni Kongresi Bildirileri*, 25-26 Ekim 2009, s. 297-304. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

- Jarvis, H. ve Krashen, S. (2014). is CALL obsolete? language acquisition and language learning revisited in digital age. *The Electronic Journal for English as A Second Language*, 17(4), 1-6.
- Jones, C. ve Fortescue, S. (1987). *Using computers in the language classroom*, Harlow: Longman.
- Kartal, E. (2005). Bilişim-iletişim teknolojileri ve dil öğretim endüstrisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVIII(2), s. 383-393.
- Koç, A. (2015). e-öğrenme ve Türk eğitim sistemindeki yeri. *Sosyal Bilimler Dergisi (SOBİDER)*, yıl: 2, sayı: 3, s. 44-57.
- Kourtis-Kazoullis, V. (2013). Technology assisted language learning: worldwide development and applications in Greece. haz. G. Kokkinos ve M. Moskofoglou-Chionidou, *From the weak taxonomy of Pedagogy to interdisciplinarity and scientific hybridization*, 236-262. Athens: Taxideftis.
- Levy, M. (1997). *CALL: context and conceptualisation*. Oxford: Oxford University Press.
- Tochon, V. F. - Cendel Karaman, A. - Ökten, C. E. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde derin yaklaşım için öğretimsel düzenleyiciler. 9. Uluslararası Dünyadada Türkçe Öğretimi Sempozyumu'nda sunulan bildiri. 3 Mayıs 2011. 14 Eylül 2015 tarihinde dm.education.wsc.edu adresinden erişildi.
- Yayla, N.D. (2014). *Yabancılar teknoloji tabanlı Türkçe öğretimi: dinleme becerisinin kazandırılmasına ilişkin durum analizi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Warschauer, M. ve Healey, D. (1998). Computers and language learning: an overview. *Language Teaching*, 31: 57-71.
- Warschauer, M. (2000). CALL for the 21st Century. *IATEFL and ESADE Conference*, 2 July 2000, Barcelona, Spain.
- <https://www.tsp.anadolu.edu.tr>. 14 Eylül 2015 tarihinde erişildi.
- <https://www.utexas.edu/cola/depts/mes/languages/turkish/online-turkish.php>. 14 Eylül 2015 tarihinde erişildi.
- https://en.wikipedia.org/wiki/Computer-assisted_language_learning. 14 Eylül 2015 tarihinde erişildi.